

Табела 5.2. Спецификација предмета

Студијски програм: Основне академске студије историје уметности
Назив предмета: Општа историја уметности средњег века
Наставник/наставници: др Јелена Ердџан, редовни професор
Статус предмета: обавезни предмет
Број ЕСПБ: 9
Услов: Студент мора да испуни услове прописане Статутом Филозофског факултета. Обавезно присуство на предавањима.
<p>Циљ предмета</p> <p>Упознавање студената са настанком, развојем и токовима уметности средњег века, настале у Византији и земљама Византијског комонвелта као и на тлу западне Европе. Представљање идејних основа, програма, иконографских и стилских одлика уметничких дела.</p>
<p>Исход предмета</p> <p>Студенти треба да усвоје основне појмове у вези са настанком и развојем различитих видова стваралаштва из домена ликовних уметности и визуелне културе на територији Византије и земаља Византијског комонвелта као и на тлу западне Европе у периоду од XI до XV века.</p>
<p>Садржај предмета</p> <p><i>Теоријска настава</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Уводна разматрања. Упознавање са просторно-временским оквирима, основним проблемима, методом рада и литературом. Уметност западне Европе XI и XII века 1 Упознавање са оквирима настанка манастира Клини и основним одликама програма и визуелног идентитета клинијевских манастира у данашњој Француској и Шпанији, те бенедиктинских манастира у Италији. Развој царске уметности под династијом Салијеваца те владарске уметности норманских владара Енглеске. Уметност западне Европе XI и XII века 2 Разматрање програма декорације ходочасничких цркава на путу за Компостелу те уметности цистерцитског реда. Уметност западне Европе XI и XII века 3 Принципи формирања визуелног идентитета моћних градова на тлу северне и централне Италије, ренесанса XII века, антикизирајући стил у уметности XII века. Византијска уметност у доба Комнина 1 Представљање оквира за разумевање византијске уметности у доба династије Комнина. Литургија, црквена поезија, богослужбени текстови и уметност. Развој програма декорације и иконографске одлике сакралне уметности. Византијска уметност у доба Комнина 2 Уметност у Цариграду у доба Комнина. Византијска уметност у доба Комнина 3 Сликаство цркве Светог Пантелејмона у Нерезима. Византијска уметност у доба Комнина 4 Византијски иконопис, илуминирани рукописи и реликвијари XI и XII века. Византијски комонвелт у доба Комнина. Уметност настала у земљама Византијског комонвелта у XI и XII веку (Кијевско-владимирска Русија, Јерменија, Грузија). Сусрет западне Европе и медитеранског света Уметност на тлу јужне Италије и Сицилије под влашћу Нормана и династије Штауфоваца, Венеција и обнова базилике Светог Марка, Света земља и источни Медитеран под крсташком влашћу. Opus francigenum Опат Сиже и обнова опатије Сен Дени, настанак готике. Рана готика у Француској и Енглеској

Програм декорације Краљевског портала у Шартру, цркве прве половине XII века у Ил де Франсу, централно место маријанске тематике у програму декорације, развој иконографије, стилске одлике. Ширење готике и катедрала у Кентерберију.

13. Уметност око 1200. године

Сличности у програму, иконографији и визуелном језику уметности западне Европе и византијског света око 1200. године.

14. Византијска уметност XIII века

Токови у уметничком стваралашву и главни споменици Епирске деспотовине, Никејског царства и Трапезунтског царства.

15. Византијска уметност у доба Палеолога 1

Уметност у Цариграду од 1261. до 1453. године, задужбине владара из династије Палеога и високих званичника Царства.

16. Византијска уметност у доба Палеолога 2

Обнова манастира Христа Хоре под ктиторством Теодора Метохита и разматрање програма декорације, иконографије и стила фреско живописа и мозаика.

17. Византијска уметност у доба Палеолога 3

Уметност у Солуну и Мистри од XIII до XV века.

18. Византијска уметност у доба Палеолога 4

Византијски иконопис, илуминирани рукописи, реликвијари и остали предмети богослужбене намене из времена династије Палеолога.

19. Уметност у централној и источној Европи у позновизантијско доба

Уметност Другог бугарског царства и Московске кнежевине.

20. Уметност зреле готике

Формирање универзалних програма декорације у служби тријумфујуће цркве у време IV Латеранског концила, готика и схоластика, Париз у доба Луја IX Светог, рецепција француских предлогака и локална традиција - Енглеска у време Хенрија III и Свето римско царство у доба Хенрика VI и Фридриха II.

21. Уметност у Италији у XIII и XIV веку

Dugento и tresento у Италији, активности проповедничких редова и реторика и поетика слике, уметници фирентинске и сијенске школе са посебним освртом на делатност Ђота и Дуча.

22. Уметност западне Европе XIV и XV века

Реторика и поетика уметности позне готике у контексту Црне смрти, Стогодишњег рата, приватне побожности, мистицизма. Појава нових тема и/или нове иконографије у сакралној уметности.

23. Интернационална готика

Уметност европских дворова XIV и XV века, дела Симона Мартинија, браће из Лимбурга, мајстора Теодориха, Клауса Слутера.

24. Уметност позног средњег века

Ранонизоземско сликарство, олтарски полиптиси XV-XVI века у немачким земљама, од Ван Ајка до Тилмана Рименшнајдера.

25. Сумрак Византије и питање Византија после Византије

Византијска уметност XV века и поствизантијска уметност.

26. Закључна разматрања

Преглед градива везаног за силабус.

Практична настава

1. Уводна разматрања. Упознавање са визуелним материјалом и литературом.

2. Уметност западне Европе XI и XII века 1. Анализа текста хроника Раула Глабера и Лава од Остије. Анализа програма декорације, иконографије и стила клинијевских цркава (Клини, Отен, Везлеј), манастира Монте Касино, цркве Сант Анђело ин Формис, задужбине немачких царева у Шпајеру, норманских задужбина у Каену, Дараму и Лондону

3. Уметност западне Европе XI и XII века 2. Анализа програма, иконографије и стила фасада и

- портала ходочасничких цркава (Св. Мартин у Туру, Сен Сернен у Тулузу, Сантјаго де Компостела и др), опатијских цркава у Ситоу и Клервоу. Анализа текстова Бернара од Клервоа.
4. Уметност западне Европе XI и XII века 3. Анализа програма скулпторалне декорације катедрале у Модени као и писаних извора који сведоче о процесу њеног подизања.
 5. Византијска уметност у доба Комнина 1. Анализа развоја програма декорације византијске цркве XI и XII века на примерима Свете Софије Охридске, Неа Мони на Хиосу, Дафни и др.
 6. Византијска уметност у доба Комнина 2. Стилска и иконографска анализа носећих споменика Цариграда у доба династије Комнина.
 7. Византијска уметност у доба Комнина 3. Анализа иконографије и стила цркве Светог Пантелејмона у Нерезима.
 8. Византијска уметност у доба Комнина 4. Анализа иконографије и стила иконописа, илуминираних рукописа и реликвијара XI и XII века.
 9. Византијски комонвелт у доба Комнина. Анализа носећих споменика уметности византијског комонвелта XI и XII века са посебним нагласком на уметност Кијевско-владимирске Русије, Јерменије и Грузије.
 10. Сусрет западне Европе и медитеранског света. Анализа иконографије и стила носећих споменика насталих на тлу јужне Италије и Сицилије под влашћу Нормана и династије Штауфоваца, потом Венеције и обнове базилике Светог Марка, Свете земље и источног Медитерана под крсташком влашћу.
 11. Opus francigenum. Анализа нових техничких достигнућа и стилских карактеристика опатије Сен Дени насталих у време обнове опата Сижеа. Главне карактеристике готичке уметности биће посебно обрађене уз пропратни визуелни материјал.
 12. Рана готика у Француској и Енглеској. Анализа раноготичког стила и иконографије програма декорације Краљевског портала у Шартру, чије централно место заузима маријанска тематика у програму декорације. Посебан осврт на ширење готичке уметности у Енглеску на примеру катедрале у Кентерберију.
 13. Уметност око 1200. године. Анализа иконографије и стила у смислу сличности у програму, иконографији и визуелном језику уметности западне Европе и византијског света око 1200. године.
 14. Византијска уметност XIII века. Посебним освртом на токове у уметничком стваралашву главних споменика Епирске деспотовине, Никејског царства и Трапезунтског царства анализираће се посебне карактеристике византијске уметности XIII века.
 15. Византијска уметност у доба Палеолога 1. Анализа главних токова у уметности династије Палеолога у Цариграду у временском оквиру од 1261. до 1453. године, са посебним освртом на главне задужбине владара истоимене династије и високих званичника Царства.
 16. Византијска уметност у доба Палеолога 2. Анализа иконографије и стила уметности (фреско живописа и мозаика) манастира Христа Хоре настале под ктиторством Теодора Метохита.
 17. Византијска уметност у доба Палеолога 3. Иконографска и стилска анализа носећих споменика насталих у Солуну и Мистри у периоду од XIII до XV века.
 18. Византијска уметност у доба Палеолога 4. Анализа стила и иконографије византијских иконописа, илуминираних рукописа, реликвијара и осталих предмета богослужбене намене из времена династије Палеолога.
 19. Византијски комонвелт у доба Палеолога. Анализа главних споменика насталих у земљама Византијског комонвелта у време династије Палеолога, Другог бугарског царства и Московске кнежевине са посебним акцентом на стилске и иконографске карактеристике.
 20. Уметност зреле готике. Стилска и иконографска анализа формираних универзалних програма декорације у служби тријумфујуће цркве у време IV Латеранског концила, готика и схоластика, Париз у доба Луја IX Светог, рецепција француских предложака и локална традиција - Енглеска у време Хенрија III и Светог римског царства у доба Хенрика VI и Фридриха II са примерима најзначајнијих споменика тог доба.
 21. Уметност у Италији у XIII и XIV века. Анализа појмова *duocento* и *trecento* у Италији, уз посебан осврт на активности проповедничких редова и реторика и поетика слике ради лакшег разумевања токова у уметности. Главни представници фирентинске и сијенске сликарске школе, са најзначајнијим делима, Ђото и Дучо, биће обухваћени са посебном пажњом.
 22. Уметност западне Европе у XIV и XV века. Анализа реторике и поетике уметности позне готике у контексту Црне смрти, Стогодишњег рата, приватне побожности, мистицизма што условљава појаву

нових тема и/или нове иконографије у сакралној уметности, са најзначајнијим примерима визуелне уметности.

23. Интернационална готика. Анализа главних културних и уметничких токова европских дворова XIV и XV века, и дела Симона Мартинија, браће из Лимбурга, мајстора Теодориха, Клауса Слутера који припадају уметности такозване интернационалне готике.

24. Уметност позног средњег века. Иконографска и стилска анализа ранонизоземског сликарства браће Ван Ајк, Роберта Кампена и др. Посебна пажња биће усмерена на стилски развој олтарских полиптиха XV-XVI века у немачким земљама са визуелним примерима најзначајнијих дела Тилмана Рименшнајдера, Вајт Штоса и др.

25. Сумрак Византије и Византија после Византије. Посебан осврт биће на византијску уметност XV века као и поствизантијску уметност са нагласком на најзначајнија дела и уметнике тог доба.

26. Закључна разматрања. Анализа уметности и најзначајнијих уметника градива обухваћеног силабусом.

Литература

R. Cormack, Byzantine Art, Oxford University Press 2000, 145-217.

В. Н. Лазарев, Историја византијског сликарства, Београд 2004, 87-188.

Romanesque, Architecture, Sculpture, Painting, R. Toman ed., Koln 1997, 7-17.

Gothic, Architecture, Sculpture, Painting, R. Toman ed., Koln 1997, 7-17.

V. Sekules, Medieval Art, Oxford University Press 2001.

J. Snyder, Medieval Art: Painting, Sculpture, Architecture, 4th-14th century, New York 1989, 255-474.

J. Ердељан, Изабрана места. Конструисање Нових Јерусалима код православних Словена, Београд 2013, 115-217.

J. Erdeljan, Mediteran i drugi svetovi: pitanja vizuelne kulture, XI-XIII vek, Beograd 2015.

J. Erdeljan, Balkan i Mediteran: kulturni transfer i vizuelna kultura u srednjovekovno i rano moderno doba, Beograd 2019.

The Glory of Byzantium. Art and Culture of the Middle Byzantine Era, ed. by H. Evans and W. D. Wixom, The Metropolitan Museum of Art, New York 1997.

Byzantium: Faith and Power (1261-1557), ed. by H. Evans, Yale University Press 2004.

Број часова активне наставе

Теоријска настава: 2x30

Практична настава: 2x30

Методе извођења наставе

Настава се изводи током два семестра на предавањима и вежбама, уз одговарајућу визуелну подршку и могућност теренске праксе.

Оцена знања (максимални број поена 100)

Предиспитне обавезе	поена	Завршни испит	поена
активност у току предавања		писмени испит	
практична настава		усмени испт	40
колоквијум-и	60 (30+30)	
семинар-и			

Начин провере знања могу бити различити наведено у табели су само неке опције: (писмени испити, усмени испт, презентација пројекта, семинари итд.....

*максимална дужна 2 странице А4 формата